

//

Politik kommer ikke af ingenting

HVORDAN INDGÅR KRISTENDOM I
SAMTALEN OM DET FÆLLES BEDSTE?

TITEL

Politik kommer ikke af ingenting
Hvordan indgår kristendom i samtalen om det
fælles bedste?

UDGIVET AF

Folkekirkens mellemkirkelige Råd og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, 2020.

REDIGERET AF

Christian Arffmann, Ulla Morre Bidstrup, Jonas Adelin Jørgensen, Birgitte Stoklund Larsen, Birger Nygaard og Jørgen Skov Sørensen.

Hæftet er blevet til efter en samtaleproces med 12 personer fra forskellige dele af det danske kirkeliv, universitetsansatte m.v., som har fokuseret på behovet for kristendommens stemme i offentlige sammenhænge. Gruppen bestod af: Ulla Morre Bidstrup, Marianne Christiansen, Charlotte Dyremose, Niels Henrik Gregeresen, Ulla Thorbjørn Hansen, Birgitte Stoklund Larsen, Thomas Bjerg Mikkelsen, Ulrik Becker Nissen, Birger Nygaard, Inge Lise Pedersen, Thomas Ploug og Morten Skrubbeltrang.

Tak til samtalegruppen for aktivt at tænke med om "offentlighedsteologi". Deltagerne er ikke ansvarlige for teksten i dette hæfte, men støtter de tilskyndelser, som hæftet er udtryk for.

Hæftet kan bestilles gratis ved henvendelse på Folkekirkens mellemkirkelige Råds sekretariat, www.interchurch.dk
interchurch@interchurch.dk

DESIGN OG ILLUSTRATIONER AF

Christian Rahbek Olsen

TRYKKERI

Jensen Print

ISBN: 978-87-87073-63-9
EAN 9788787073639

INDLEDNING

- 1** Kristendom og samfund
SIDE 4

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET

- 2** Hvem er jeg, og hvem er du?
SIDE 6

- 3** Du skal (ikke) være perfekt!
SIDE 8

- 4** Gamle Danmark – nye medborgere
SIDE 10

- 5** Med håbet ind i klimakrisen
SIDE 12

- 6** Efterladt på perronen
SIDE 14

TRE TEOLOGISKE GRUNDUDSAGN

- 7** Værdighed
SIDE 16

- 8** Solidaritet
SIDE 18

- 9** Ånd
SIDE 20

AFRUNDING

- 10** En lille historie om kirke
og samfund i Danmark SIDE 22

1

Kristendom og samfund

INDLEDNING

den kristne trosbekendelse tales der om "de helleses samfund". Men hvad med hele samfundet, det fælles, det offentlige? Har kristendommen noget at sige om det?

Er der områder, hvor kristendommen i særlig grad har præget opfattelsen af, hvad der er rigtigt eller forkert i samfundsdebatten? Det er almindelig anerkendt, at der ikke går en lige vej fra kristen tro til et bestemt politisk parti. Kristne finder partipolitisk ståsted i hele det politiske spektrum.

Historisk bærer vores samfund dog præg af en retfærdigheds-, friheds- og barmhjertighedskultur, som har historisk forankring i den jødisk-kristne tradition. Vores samfund er præget af kristne grundtanker, fx at mennesket er skabt i Guds billede, og derfor er

4 et væsen med uendelig værdi, i stand til at indgå i

relation med Gud og med andre mennesker.

Det er antagelser, der er før-politiske, men med store konsekvenser for menneskelige fællesskaber og som har betydning, når vi drøfter vores samfund og dets udfordringer

Dette hæfte stiller skarpt på nogle aktuelle samfundsspørgsmål i lyset af kristendommen. Ikke for at give entydige svar men for at indbyde til refleksion over forholdet mellem kristendom og samfund. Man kan kalde det for offentlighedsteologiske refleksioner. Herefter følger korte bud på, hvilke kristne grundudsagn en offentlighedsteologi kan tage udgangspunkt i. Endelig præsenteres et lille historisk vue over, hvad der i særlig grad har præget diskussionen om kristendom og samfund i den danske sammenhæng.

//

Hvis man siger, at kristendommen ikke må spille en rolle for ens politik, har man misforstået det. Politik kommer ikke af ingenting, men kommer af den enkeltes grundopfattelse, der er baseret på ens etik, moral eller religion, hvad enten man er kristen, muslim eller buddhist.

PER STIG MØLLER,
FHV. UDENRIGS- SAMT KIRKEMINISTER

TIL OVERVEJELSE

- Hvilket aktuelt samfundsmæssigt spørgsmål er det i øjeblikket mest presserende at forholde sig til i lyset af kristendommen?

2

Hvem er jeg, og hvem er du?

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET 1/5

S

Spiser du kød eller spiser du ikke kød?
Er du mand eller kvinde? Hvid eller

brun? Kristen eller muslim? Ung eller gammel? Er du dansker eller svensker? Hvem er jeg og hvem er du? Hvem er vi? Spørgsmål om identitet fylder stadig mere i den offentlige debat. Let er det ikke. Identitet handler ikke længere kun om, hvad der er givet i kraft af køn, biologi eller nationalitet, men om hvem man vil være, og hvordan man vil definere sig selv.

Mange offentlige debatter er debatter om identitet, herunder også religion og kultur. Det er typisk også debatter, som berører forholdet mellem en majoritet og minoriteter. Majoriteter kan beskyldes for at være blinde over for deres egne privilegier, mens minoriteter omvendt kan skydes i skoene, at de altid er parat til at blive krænkede.

Kristendommen anerkender på den ene side, at vi alle har samme udgangspunkt og værdighed. På den anden side anerkender den også vores forskellighed som noget værdifuldt. Identitetspolitiske diskussioner fokuserer ofte på det, der adskiller os fra hinanden, individuelt, i grupper og samfund. Hvad betyder

6 det for sansen for det almene, det, der samler os?

I er alle Guds børn ved troen, i Kristus Jesus. Alle I, der er døbt til Kristus, har jo iklædt jer Kristus. Her kommer det ikke an på at være jøde eller græker, på at være træl eller fri, på at være mand og kvinde, for I er alle én i Kristus Jesus, og hører I Kristus til, er I også Abrahams afkom, arvinger i kraft af Guds løfte.

PAULUS, APOSTEL

Identitetspolitik er bare eksplosivt. Vi har alle en identitet, vi kan forholde os til. Vi tilhører en social klasse, en nationalitet, en race og så videre, så vi har alle sammen en aktie i det.

Og hvis der er tendens til et os versus dem, så bliver det typisk krigerisk og ret uforsonligt – og det er ikke altid gavnligt for demokratiet. Det kan splitte et helt land, som vi for eksempel ser det i Trumps USA.

VINCENT HENDRICKS, PROFESSOR I FILOSOFI

TIL OVERVEJELSE

- Hvordan kan kristendom bidrage til anerkendelse af mangfoldigheden i samfundet?
- Hvordan kan kristendom bidrage til sammenhængskraften i samfundet?
- Hvordan kan kristendom bidrage til debatten om givne vilkår og valg?

3

Du skal (ikke) være perfekt!

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET 2/5

Gud bevare mig for en kirke, hvor der kun er hellige. Jeg vil være i den kirke og blandt den flok, hvor der er svage, syge, mismodige, som kender og føler deres synder og elendighed; og som uafbrudt sukker og råber til Gud om trøst og hjælp, og som på tror syndernes forladelse; og som på grund af ordet, som de lærer rent og uforfalsket, bliver forfulgt.

MARTIN LUTHER, REFORMATOR

Håret skal sidde, selfien skal være taget fra den bedste vinkel, og glade venner er en selvfølgelighed. Og hvis det ikke lige er sådan, det er, skal det være kikset på den helt rigtige måde. Skrøbeligheden skjules bag et effektivt instagramfilter, så ingen opdager bumser, tykke lår og manglende selvtillid. Får man nok likes? De andres blik bestemmer, hvordan man ser på sig selv. Perfekthetskulturen rammer især unge. Kravet er ikke alene, at der skal præsteres, kravet er perfektion. Idealet er uden fejl og mangler. Der er ikke plads til overbærenhed over for andre og slet ikke i forhold til sig selv. Mange klarer sig, men nogle kæmper med ensomhed og skam, depression og svigtende selvværd. Perfekthetskulturen har sine ofre. Taber er det værste, man kan være.

Kristendommen giver det enkelte menneske ansvar – men ikke ansvaret for at skabe sig selv. Menneskelig utilstrækkelighed er en del af det, som indeholdes i et forkættet begreb som synd. Et begreb, der

er bedre end sit rygte, fordi det også er udtryk for et realistisk syn på mennesket. Sårbarhed er ikke en defekt, det er et menneskeligt vilkår. Det fantastiske i kristendommen er fortællingen om, at det uperfekte menneske ikke får løn som forskyldt, men tilgivelse, nåde. At sætte den grundfortælling igennem er en del af kristendommens bidrag i samfundet.

Jeg var sikkert ikke sjov at få besøg af. Enten havde jeg spist hjemmefra, eller også havde jeg en bøtte med havregryn med. Jeg kunne bare ikke spise det, der blev serveret.

Det er hårdt, når alting bare drejer sig om at blive slankere, sundere og få en lavere fedtprocent. For det var kort sagt dét, der drev mig frem i hverdagen.

**CHRISTIAN BITZ, ERNÆRINGSEKSPERT
OG TIDLIGERE MODEL**

TIL OVERVEJELSE

- Hvor ligger du selv under for perfektionskulturen?
- Hvordan kan kristendommen inspirere til et opgør med perfektionskulturen?
- Hvad forstår du ved det kristne begreb synd?

4

Gamle Danmark – nye medborgere

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET 3/5

Det er først i det omfang, du viser tillid, at du får adgang til den ”sande” udgave af det menneske, du står overfor. Tillid er en selvopfyldende profeti. Når et menneske vises tillid, kan noget rejse sig i det menneske, som har været dybt begravet under ruinerne af egne forspildte muligheder og andres undertrykkelse. Hvis man derfor først vil forstå og vurdere et menneske, før man viser det tillid, henviser man det menneske til sin fortid i stedet for at åbne for dets fremtid.”

NIELS NYMANN ERIKSEN, INDVANDRERPRÆST

Globaliseringen betyder, at 250 mio. mennesker har forladt deres land for at leve og arbejde i et andet land. Næsten 1 mio. af disse fra nære og fjerne lande er nu borgere i Danmark. Nogle ankom som asylsøgende og flygtninge. De fleste som arbejdsmigranter. Danmark er midt i en vanskelig omstilling fra at være et meget homogent samfund til at rumme større kulturel forskellighed. Det vækker usikkerhed og frygt for fremtiden, som politik og lovgivning alene ikke magter at fjerne.

Der kaldes på vores evne til som mennesker at skabe samfund under nye grundvilkår. Kristendommen har traditionelt været en stærk identitetsmarkør for os som danskere. Skønt kristendommen har sine rødder i Mellemøsten, tænker vi således ofte på den som noget ægte dansk, vi ikke vil give køb på. Samtidig er kristendommens væsen, at den henvender sig til alle folkeslag ud fra troen på, at der kun er én Gud, som kærligt har omsorg for alle.

Kristendommen er kompromisløs i synet på menneskers lige værdighed og værdi, uanset race, religion og nationalitet. Det forpligter til den vanskelige opgave, der består i både at fastholde egne værdier og at bygge broer og arbejde for et rummeligt samfund på tværs af kulturelle og religiøse forskelle.

Nu forstår jeg, at Gud ikke gør forskel på nogen, men at han i et hvilket som helst folk tager imod den, der frygter ham og øver retfærdighed.

PETER, APOSTEL,
CITERET AF EVANGELISTEN LUKAS

TIL OVERVEJELSE

- Hvordan kan kristendom bidrage positivt til kultur- og religionsmødet uden at blive udvandet og uden at skabe konflikt?
- Hvordan udfordres kristendommens traditionelle danske udtryksformer i mødet med nydanskere?
- Skal folkeskolens kristendomsfag omdøbes til "religion"?

Landet lider ikke under for meget islam, men under for lidt kristendom.

Vi har for få diskussioner om det kristne menneskesyn. Vi har brug for flere offentlige debatter om de værdier, der leder os, og om vores jødisk-kristne tradition.

ANGELA MERKEL, TYSK KANSLER

Mens der selvsagt findes menneskelige træk, der er universelle – behovet for mad, tryghed og fællesskab – er der stor forskel på, hvordan vi tænker angående synet på Gud, lighed, frihed, stat, køn, retfærdighed og meget mere. For vi henter livssyn fra vidt forskellige kilder. Enhver er formet af de tanker, tekster og begivenheder, der er gået forud netop her, hvor ens rodnet er, og i dén forstand er menneskesindet ikke universelt, men begrænset.”

SØRINE GOTFREDSEN,
SOGNEPRÆST OG DEBATTØR

5

Med håbet ind i klimakrisen

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET 4/5

Klimakrisen vil være et centralt tema i al overskuelig fremtid. Unge forlanger radikale forandringer. Politikere forsøger at følge trop med ambitiøse klimamål. Resultater skabes på udvalgte områder. Men indtil videre forværres situationen år for år. Uanset, hvor vi bor på kloden, får vi dagligt klimanyheder, der udspænder sig i et spektrum mellem håb og dommedag.

Vi satser på teknologiske løsninger, som kan eliminere problemerne. Men det bliver stadigt tydeligere, at krisen ikke løses uden adfærdsændring.

12 Det bringer eksistentielt opbrud: Hvad skal over-

skriften for vores liv være, om ikke hurtigere, mere, større, nyere?

Kristendommen er ikke verdensfjern og viser sin styrke i krisetider. Ikke sådan forstået at kristendommen har særlige svar på klimakrisen, men den tilbyder sprog, tolkninger, værdier, tilværelsesforståelse og traditioner. Klimaproblemets omfang kan gøre os afmægtige og klimadepressive. Men kristendom forkyn-der et håb, som er ukueligt, og som har båret mange mennesker gennem den hårdeste modgang. Med afsæt heri har kristne om nogen ansvar for at værne om vores fælles klode og fastholde håbet på trods af krise.

Når buen viser sig i skyerne, vil jeg se den og huske på den evige pagt, som er mellem Gud og alle levende væsener, alt levende på jorden.

BERETNINGEN OM NOAHS ARK,
CITERET I 1. MOSEBOG

Inden for de sidste få årtier synes der på den måde at være nået et unikt punkt i menneskehedens historie med erkendelsen af jorden som en klode, lille og blå, som alt, hvad 'vi' har. På én gang stor og uoverskuelig set fra jordoverfladen, både for Columbus og for os, og dog, som globaliseringen har vist på så mange måder, samtidig et måske alt for overskueligt hjem for den voksende menneskehed.

CECILIE RUBOW, ANTROPOLOG

TIL OVERVEJELSE

- Hvad har kristendom og klimadebat med hinanden at gøre?
- Kristendommen indgyder *håb* på trods. Fører det til virkelighedsflugt eller handling og engagement?
- Kan tro flytte bjerge?

6

Efterladt på perronen

KRISTENDOMMEN I SAMFUNDET 5/5

Og da har i rigdom vi drevet det vidt,
når få har for meget og færre for lidt.

N.F.S. GRUNDTVIG,
TEOLOG OG SALMEDIGTER

Færre mennesker lever i dag i fattigdom end for få generationer siden. Men uligheden er ikke blevet mindre. Det gælder den økonomiske ulighed i lande i både syd, nord, øst og vest. Det betyder, at nogle mennesker fejrer en tilsyneladende endeløs forbrugsfest, mens andre ser måbende til. Måske ser de endda sultne til.

Økonomisk ulighed sætter skel og skaber bitterhed. Et politisk resultat kan være, at de underprivilegerede ønsker de privilegerede ned med nakken for enhver pris. Mens en anden del af de privilegerede spekulerer i netop disse mekanismer. Altså populisme. For social ulighed fører også til demokratisk ulighed. Det kræver overskud at være en oplyst og aktiv borger, der gør sine synspunkter og interesser gældende og tager ansvar. Afmagt skaber ustabilitet, mistillid og mindsker sammenhængskraften i demokratiet.

Et stærkt effektiviseret, nytteorienteret og kompliceret samfund skaber ulighed ved at nogle bliver til overs og marginaliserede. Det vil sige netop dem, som Det nye Testamente fortæller, at Jesus havde særligt øje for. I dagens Danmark kunne det f.eks. være dem, der ikke helt kan følge med tempoet.

En ny faktor omkring ulighed består i klimaforandringerne konsekvenser. Ofte er de, der rammes hårdest af konsekvenserne, dem, der har færrest ressourcer til at ændre på deres omstændigheder.

I dag lever syv ud af 10 mennesker i lande hvor ulighed er steget inden for de seneste tre årtier, selvom vi ved, at for høj ulighed bremser vækst, hæmmer samfundsdeltagelse og er undergravende for den sociale kapital såvel som for tilliden.

CHRISTINE LAGARDE,
LEDER AF DEN EUROPÆISKE CENTRALBANK

Det er blevet meget populært at se økonomisk ulighed som et gigantisk samfundsproblem og kræve, at alle sejl sættes ind for at mindske skellet mellem rige og fattige. Men hvorfor egentlig? Så længe de mennesker, der har mindst, har nok, ser jeg ingen tungtvejende grunde til at hidse sig op over de rige.

HARRY G. FRANKFURT, FILOSOF

TIL OVERVEJELSE

- Er ulighed et problem?
- Hvad er kristendommens perspektiv på ulighed?
- Hvorfor er vi så optagede af økonomisk ulighed, når nu så lidt i vores liv kan gøres op i penge?

7

Værdighed

TRE TEOLOGISKE GRUNDUDSAGN 1/3

M

ennesket er skabt i Guds billede.

Ethvert menneske bærer derfor en værdighed i sig forud for alle menneskelige konventioner og rettighedsformuleringer, uanset sine evner og kræfter og uanset sine svigt og fejl. Båndet mellem Gud og menneske består også hvor mennesket træder ved siden af og viser sig som syndigt. Uanset om mennesket dømmes af andre mennesker er det omsluttet af Guds omsorg og kærlighed.

Mennesket er en del af skabelsen. I skabelsesberetningen fortælles det, at mennesket giver navn til dyrene. Hermed udtrykkes, at det har en særlig magt og dermed et særligt ansvar i forhold til den øvrige skabelse. Menneskets særlige forhold til Gud medfører

16 altså et medansvar for alt, hvad Gud har skabt.

Gud elsker mennesker. Gud elsker verden. Ikke det ideale menneske, men mennesker som de er; ikke den ideale verden, men den rigtige verden. Det som vi finder frastødende i menneskers oprør mod Gud, det som vi viger tilbage for i smerte og fjendtlighed... det er for Gud grundlaget for hans uudgrundelige kærlighed.

DIETRICH BONHOEFFER, TEOLOG OG PRÆST

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens Have, for at han skulle dyrke og vogte den.

SKABELSESBERETNINGEN,
GENGIVET I FØRSTE MOSEBOG

En orkide fra Cayman-øerne, en blåsort fasanart fra Vietnam eller java-næsehornet har ingen betydning for verdensøkonomien eller det globale økosystem.

Når vi alligevel bliver påvirket følelsesmæssigt af beskrivelsen af arternes kamp for overlevelse, skyldes det en ærefrygt for livet, som har rod i en opfattelse af verden som skaberværk og livet som helligt og ukrænkeligt.

JAKOB WOLF, TEOLOG

TIL OVERVEJELSE

- Hvor oplever du, at vi som samfund behandler mennesker uværdigt?
- Hvad er forskellen på mennesker og dyr? Hvorfor er det f.eks. almindeligt anerkendt, at man bør dræbe et dyr, der lider, men anfægteligt at dræbe et menneske, der lider?
- Hvad vil det konkret sige, at mennesket har (med) ansvaret for hele skabningen? Hvorfor og hvordan?

8

Solidaritet

TRE TEOLOGISKE GRUNDUDSAGN 2/3

//

Sandelig siger jeg jer: Alt, hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, det har I gjort mod mig.

JESUS, CITERET AF EVANGELISTEN MATTHÆUS

Det mest særegne ved kristendommen er inkarnationen. Gud lod det ikke være ved at skabe mennesket i sit billede. Gud viste sin solidaritet med mennesker ved selv at blive menneske, ved at blive en af os – i Jesus. Og leve og lide og dø ligesom vi lever og lider og skal dø. Jesus forpligter og inspirerer os til at vise solidaritet med hinanden. Ordet solidaritet dækker i nogle sammenhænge over et forpligtende fællesskab, som er begrænset til en gruppe eller en samfundsklasse. Men kristent forstået dækker det et forpligtende fællesskab med ethvert medmenneske. Et andet menneskes nød kommer os derfor altid ved og kalder på, at vi handler eller giver dette menneske, **18** hvad det mangler.

//

Problemet er, når kirken primært er der for det bedre borgerskab, og den udvikler sig til et privat festlokale. Når en barnedåb i kirken minder om noget, man kan læse i et modemagasin. Det skingrer i ørerne, hvis man afviser en så kernekirkelig opgave som diakonien med henvisning til, at det er hårdt for mennesker at se på al elendigheden.

HELLE CHRISTIANSEN,
GENERALSEKRETÆR I KIRKENS KORSHÆR

TIL OVERVEJELSE

- Hvilken form for menneskelig nød skal vi tage os af som samfund, og hvilken skal vi tage os af som individer?
- Hvornår bør man forholde sig til et menneske i nød? Hvornår skal man stille krav? Hvornår skal man hjælpe til selvhjælp? Hvornår skal man hjælpe betingelsesløst?
- Hvem er vi aktuelt usolidariske overfor som samfund?

//

Næstekærligheden kan ikke sættes i system. Den er en befaling til det enkelte menneske om at øve kærlighedens gerninger overfor den, du møder på din vej. Næsten skal du ikke ud at finde, næsten er lige foran dig.

JESPER LANGBALLE,
FHV. FOLKETINGSMEDLEM

Mennesket er et åndeligt væsen. Det betyder, at mennesket står i forhold til Guds ånd, og lever i en slags resonans med sin skaber. Mennesket lever samtidig i et åndeligt fællesskab med andre mennesker. Mennesket er altså mere end sin forstand og den nytte, det kan gøre, og mennesket er aldrig færdigt. Det er på vej. Mennesket har derfor ret til et åndeligt liv, til at lade sig danne med kunst og kultur, og til i fællesskab at svare sin Gud og skabe i gudstjeneste og trosliv.

Næstekærlighed er og skal være en del af en større pakke. Til den pakke hører, at man glæder sig over sit liv, beder, lovsynger og takker. Står den alene, fortærer den os med sine radikale krav.

**NIELS HENRIK GREGERSEN,
TEOLOG OG PROFESSOR**

Vi beder Skaberen om tilgivelse og befrielse. Bønnen minder os om, hvorfor vi er her. Vi er Guds udsendte ambassadører, og vi har et ansvar. Vi er ikke blot sat på jorden for at spise, sove, drikke og gå på arbejde. Ved bøn husker vi vor Skaber.

AMIR NAVEED, MUSLIMSK LÆRD

Mennesket er ingen Abekat, bestemt til først at efterabe de andre Dyr, og siden sig selv til Verdens Ende, men han er en mageløs, underfuld Skabning, i hvem guddommelige Kræfter skal kundgøre, udvikle og klare sig gennem tusinde Slægter, som et guddommeligt Eksperiment, der viser, hvordan Aand og Støv kan gennemtrænge hinanden, og forklares i en fælles guddommelig Bevidsthed.

**N.F.S. GRUNDTVIG,
TEOLOG OG SALMEDIGTER**

TIL OVERVEJELSE

- Hvordan kan erkendelse af mennesket som et åndeligt væsen berige samfundsdebatten?
- Ret til at udøve sin religion er en menneskeret-tighed. Ofte bliver denne ret alligevel overset og negligeret. Hvordan kan det være?
- Hvor meget må det religiøse liv fylde i det offentlige rum?

En lille historie om kirke og samfund i Danmark

AFRUNGING

Danmark er forholdet mellem samfund og kristendom dybt præget af Martin Luther (1483-1546). Luther tager sit udgangspunkt i, at mennesker kan være så optagede af deres eget, at de glemmer at tage hånd om den svage og sørge for retfærdighed, som evangeliet påbyder.

Luther mener derfor, at der er brug for "to regimenter": 1) Et åndeligt, som er de kristne eller kirken, som bliver ved med at forkynde evangeliet. 2) Et verdsligt, som består i samfundets love og magthavere, som skal værne om den svage og sørge for retfærdighed, hvor det ikke sker af sig selv. De to regimenter arbejder altså på samme opgave, nemlig at gøre Guds vilje gældende mellem mennesker.

Hvis samfundets magthavere ikke gør Guds vilje gældende mellem mennesker, skal man som kristen gå i rette med dem, mener Luther.

Luthers to-regimente-lære er ofte fejlagtigt blevet udlagt som, at kristendom og politik ikke må "blendes sammen". Faktisk kan de slet ikke skilles ad. Men spørgsmålet er selvfølgelig, hvad Guds vilje er.

Det kan ikke afgøres ved de demokratiske institutioner, som bliver betroet at udforme love og stå bag magtudøvelse. Det må den enkelte livet igennem overveje og gøre gældende i sit samfund.

I dansk sammenhæng skylder vi også N.F.S. Grundtvig (1783-1872) og vækkelsesbevægelserne meget, når

Den første forpligtelse man har til andre i fællesskabet, er at lytte til dem. På samme måde som vores kærlighed til Gud begynder med at lytte til Guds ord, sådan begynder vores kærlighed til andre med at lytte til dem. Guds kærlighed til os vises gennem det, at Gud ikke blot giver Guds ord, men også Guds øre... Vi gør Guds værk i forhold til vores brødre og søstre, når vi lærer at lytte til dem.

DIETRICH BONHOEFFER, TEOLOG

Religion og politik er vævet sammen i de enkelte mennesker og på mange måder også i samfundet. Men man skal lære at skelne det ene fra det andet, så man aldrig gør sine egne sandheder til totalitære størrelser, der ikke kan diskuteres eller skal klemmes ned over hovedet på andre.

IDA AUKEN, MEDLEM AF FOLKETINGET (R)

det handler om kristendom og samfund. Her kommer myndiggørelsen af folket i højsædet i menighederne, højskolerne og i forsamlingshusene, og udmønter sig i Foreningsdanmarks første fælles projekter.

I forholdet mellem kirke og samfund tilfører vækelsesbevægelserne – med indbyrdes nuancer – nu perspektivet på samfund som folk og ikke bare som øvrighed. Idealet er her den myndige kristne, der tager aktiv og ansvarlig del i sit samfund. Dette kan stadig tjene som inspiration for offentlighedsteologi i dansk sammenhæng.

Med til historien om kirke og samfund i Danmark hører Hal Koch (1904-1963), som var kirkehistoriker og samfundsdebattør. Under besættelsen, hvor folkestyret var under pres, argumenterede han for, at ingen har patent på 'det rigtige' og 'det sande'.

Hverken et parti, en tro, enkeltpersoner eller beslutningstagere må i samfundsdebatten være herre over rigtigt og sandt. Alle er nødt til at mødes og tale sammen om sagen. Diskussionen om det rette og **24** sande er derfor altid på vej.

Folkestyrets berettigelse og fremmeste opgave er således at sikre den fortsatte samtale, og i denne fælles sandhedssøgen er friheden en nødvendig forudsætning. Uden denne frihed vil vi aldrig kunne finde ud af, hvem der har ret, men blot hvem der er stærkest. Dette ideal kaldte Hal Koch for 'åndsfrihed', og det har sat sit store præg på samtalen om kirke og samfund i Danmark.

En af dem, Hal Koch er i samtale med, er K.E. Løgstrup (1905-1981), som advarer mod at reducere kristendommen til en ideologi eller etik. Han påpeger, at hvis man lader kristendommen anvise én bestemt løsning på et politisk eller etisk problem, står kristendommen i fare for at stivne som en ideologi. Dermed kan den kristne havne i en illusion om at have en absolut sandhed at henvise til. For Løgstrup er det en pointe, at den kristne aldrig er fri for selv at stå til ansvar for sine valg og sit forhold til medmennesket.

Det er netop det ansvar, en offentlighedsteologi kan opfordre enhver kristen til myndigt at tage på sig i et samfund med skiftende udfordringer.

Det menneske, for hvem det kristne budskab er den afgørende sandhed om hans eksistens, kan ikke i det budskab hente nogle specifikke kristelige argumenter for det ene eller andet syn på ægteskab, børneopdragelse, straffens motivering, den politisk-økonomiske ordning af samfundet o.l.

KNUD EJLER LØGSTRUP, FILOSOF

TIL OVERVEJELSE

- Hvordan mener du, man kan og skal gøre sin tro gældende i samfundsdebatten? Skal man henvise direkte til den? Eller skal den ligge bagved de synspunkter, man fremfører? Hvorfor og hvorfor ikke?
- Hvordan bør det komme til udtryk, når et politisk parti "bygger på kristne værdier"?
- Skal kirken – f.eks. den danske folkekirke – gøre sin stemme gældende i samfundsdebatten? Og i så fald hvordan?

Giv kristendommen stemme

Hører kristendommen med som en vigtig samtalepartner, for at vi kan tale tilstrækkeligt om menneskelivet og vores verden?

Dette inspirationshæfte indbyder til overvejelse af, hvordan kristendom kan bidrage med perspektiver på konkrete problemstillinger, der optager os alle. Det angiver grundudsagn, der til enhver tid har gjort kristendom til en stærk samfundsformende faktor i de samfund, hvor kristendommen har slået rod. Og peger på, hvordan kristendom har spillet en afgørende rolle i den udviklingshistorie, der har gjort Danmark til det land, vi kender i dag.

Der spores en stigende åbenhed for atter at lytte sig ind på, hvad kristendommen har at bidrage med i dagens samfund. Det udfordrer til, at vi øver os i at give kristendommen stemme på mangfoldige måder i offentlige samtaler lige fra forældrebestyrelser til Christiansborg.

Kristen teologi har altid haft offentlig karakter og samfundsrelevans. Hæftet er en opfordring til personlig og fælles overvejelse af, hvordan vi finder vores måde at give kristendom stemme til gavn for samfundet og det fælles bedste.

I tilknytning til hæftet er oprettet en hjemmeside med ressourcemateriale til at hjælpe dig i gang med at overveje din rolle i det at lade kristendom berige samtalen om aktuelle temaer i samfundet.

Læs mere på www.offentlighedsteologi.dk

FOLKEKIRKENS
UDDANNELSES- OG VIDENSCENTER

FOLKEKIRKENS
MELLEMKIRKELIGE RÅD